

щоб вбачати у техніці вирішальний фактор суспільного та культурного розвитку. Як слушно зауважує Н. Харченко: «Дійсно інститут правотворчості не є сталим, а його концепти незмінними. Не менш значущими чинниками змін у правотворчості є входження до європейського та міжнародного правового простору, а також перманентний розвиток різних суспільних відносин, пов'язаний з науково-технічним прогресом. Наприклад, вони зумовлюють появу, становлення, розвиток нових галузей права, новації в правових процесах, зміни основ розуміння, тлумачення юридичних феноменів чи юридичних категорій» [2, с. 113].

Наразі можна стверджувати, що правотворчість є важливою діяльністю, що забезпечує належне функціонування усієї правової системи, тому вкрай важливим є продовження наукових розвідок у цій сфері. На наш погляд, існують чималі перспективи розвитку правотворчості саме в контексті досягнення феномена техніки загалом.

1. Козловський П. Постмодерна культура: суспільно-культурні наслідки технічного розвитку. *Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями. Хрестоматія*: навч. посібник. К. : Ваклер, 1996. 428 с.

2. Харченко Н. П. Правотворчість в Україні: стан та тенденції розвитку. *Молодий вчений*. 2022. № 9 (109). С. 112-115.

Володимир ПИЩИДА

докторант кафедри
адміністративного права і процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна),
кандидат юридичних наук
<https://orcid.org/0009-0001-2189-5910>

**ВИДИ ПУБЛІЧНОГО МАЙНА ТА ЙОГО
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

В Україні з моменту повномасштабного військового вторгнення росії на територію України починаючи з 24 лютого 2022 р. і до сьогодні основним завданням є акумулювання людських, матеріальних, в тому числі військових, ресурсів для звільнення території України. Водночас ще одним стратегічним напрямом публічного адміністрування є охорона публічного майна від руйнування та належне адміністративно-правове регулювання форм, засобів та способів забезпечення збереження публічного майна та його відновлення.

У зв'язку з цим питання ефективного адміністративно-правового регулювання форм, засобів та способів забезпечення збереження публічного майна в умовах воєнного стану актуалізує предмет представленого в цій доповіді дослідження.

Щодо правової природи поняття «публічне майно» слід зазначити наступне. Законодавство України не містить визначення поняття «публічне майно», і тому при розгляді цього поняття необхідно, по-перше, визначити, як трактує вітчизняне законодавство поняття «майно»; по-друге його співвідношення з поняттями власності та публічної власності. Так, відповідно до ст. 190 ЦК України майном як особливим об'єктом вважаються окрема річ, сукупність речей, а також майнові права та обов'язки [1]. Стаття 136 ГК України визначає майно як сукупність речей та інших цінностей (включаючи нематеріальні активи), які мають вартісне визначення, виробляються чи використовуються в діяльності суб'єктів господарювання та відображаються в їхньому балансі або враховуються в інших передбачених законом формах обліку майна цих суб'єктів [2]. У Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності під поняттям «майно» розуміються будь-які активи, матеріальні чи нематеріальні, рухомі чи нерухомі, виражені в речах чи у правах, а також юридичні документи або акти, які підтверджують право на такі активи чи інтерес [3].

Поняття «публічна власність» теж не знайшла нормативного закріплення в законодавстві. В нормах Конституції України виокремлюються власність українського народу (ст. 13), державна власність (ст. 13, 41), комунальна власність (ст. 41, 142, 143),

приватна власність (ст. 41) [4].

Оскільки тлумачення поняття «публічний» в законодавстві відсутнє, необхідно звернути увагу та аутентичне його розуміння, що надане в Великому тлумачному словнику сучасної української мови, де під ним розуміють такий, який відбувається в присутності публіки, людей, прилюдний, призначений для широкого відвідування, користування, загальнодоступний [5]. Виходячи з цього та сутності вищевказаних форм власності, слід резюмувати, що публічна власність включає три форми власності: власність українського народу, держави та комунальну власність як власність територіальних громад.

Кожна з форм публічної власності має певне нормативне закріплення. Так, ст. 13 Конституції України визначено, що земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності Українського народу. Від імені Українського народу права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах, визначених цією Конституцією [4]. Закон України «Про управління об'єктами державної власності» від 21 вересня 2006 р. [6] визначає перелік об'єктів державної власності та покладає обов'язок на здійснення управління ними від імені держави на Кабінет Міністрів України та інші органи виконавчої влади (далі – ОВВ). Зокрема, ст. 3 цього закону визначено перелік такого майна, до якого віднесено:

- майно, передане казенним підприємствам в оперативне управління;
- майно, передане державним комерційним підприємствам, установам та організаціям;
- майно, передане державним господарським об'єднанням;
- корпоративні права, що належать державі у статутних капіталах господарських організацій;
- державне майно, що забезпечує діяльність ОВВ;
- державне майно, передане в оренду, лізинг, концесію;
- державне майно, що перебуває на балансі господарських організацій і не увійшло до їхніх статутних капіталів або залишилося після ліквідації підприємств та організацій;
- державне майно, передане в безстрокове безоплатне користування НАН України, галузевим академіям наук;
- безхазайне та конфісковане майно, що переходить у державну власність за рішенням суду.

Об'єкти власності територіальних громад частково визначені в: ст. 142 Конституції України – до них віднесено: рухоме і нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, землю, природні ресурси, що є у власності територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах, а також об'єкти їхньої спільної власності, що перебувають в управлінні районних і обласних рад; Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 р. [7], в якому в ст. 16 фактично продубльовано зміст норми ст. 142 Конституції України без зазначення чіткого переліку видів майна територіальних громад.

Таким чином, слід констатувати, що в національному законодавстві неврегульованими залишаються поняття, ознаки публічного майна, перелік публічного майна та публічної власності. Виправлення цієї прогалини нами вбачається в двох альтернативних шляхах:

- 1) прийнятті комплексного Закону України «Про публічну власність», в якому має бути визначено поняття публічної власності та майна, їхні ознаки та види такої власності і майна;
- 2) визначенні чітких ознак, видів публічного майна за його формами у законах України «Про управління об'єктами державної власності» та «Про місцеве самоврядування в Україні».

При розробці відповідних змін до вказаних законів необхідно врахувати, що до ознак публічного майна слід віднести:

- 1) таке майно є об'єктом власності народу України, державної власності та власності територіальних громад;
- 2) ним може користуватися на власний розсуд необмежену кількість раз необмежена кількість учасників суспільних відносин або принаймні на законних підставах розраховувати на таке використання;
- 3) воно є засобом виконання суб'єктами публічної адміністрації їхніх завдань і функцій, створення умов здійснення фізичними особами їхніх прав, свобод, інтересів, а також засобом задоволення суспільних потреб та інтересів;
- 4) його охорона забезпечується нормами публічного та приватного права;

5) об'єкти публічного майна охороняються законом, за посягання на них передбачено відповідальність за законами України;

6) загальний порядок вчинення правочинів з таким майном регулюється галузями приватного права, зокрема цивільного права;

7) особливий порядок (режим) володіння, користування та розпорядження ним встановлюється нормами публічного права, зокрема адміністративного;

8) види об'єктів публічного майна, суб'єкти оперативного управління та процедури реалізації права власності на нього встановлюються законом;

9) рішення про відчуження такого майна приймається винятково суб'єктом публічної адміністрації за встановленою законом процедурою та передбачає винесення адміністративного акта;

10) подібно до відчуження утворення, перетворення або припинення існування публічного майна здійснюється за винятковими правилами визначеними нормами адміністративного права суб'єктами владних повноважень;

11) рішення, дії щодо володіння, використання та розпорядження даним майном приймають суб'єкти владних повноважень на підставі та у порядку, визначеному законами, та можуть бути оскаржені в судовому та позасудовому порядку.

За цільовим призначенням можна визначити такі види публічного майна:

1) майно, яке забезпечує функціонування суб'єктів публічної адміністрації, – автотранспорт, засоби зв'язку;

2) майно державних та комунальних установ і фондів – грошові кошти, будівлі, обладнання;

3) публічне майно загального користування – вулиці, проїзди, автошляхи, площі, парки, сквери;

4) публічні грошові кошти як вид публічного майна – державний та місцеві бюджети, за рахунок яких здійснюється фінансування цих суб'єктів;

5) природні ресурси, корпоративні права, що належать державі у статутних капіталах суб'єктів господарювання [8, с. 200].

Залежно від способу утворення публічне майно буває:

– штучного походження – вогнепальна зброя та спецзасоби, які знаходяться на обліку Національної поліції України, ЗСУ, СБУ та інших правоохоронних органів;

– природного походження – заповідники, природно-архітектурні комплекси.

Залежно від режиму використання публічне майно може бути:

1) закритого режиму використання – озброєння, військова техніка, боєприпаси;

2) обмеженого режиму використання – трубопровідний транспорт, газотранспортна система, засоби спецзв'язку;

3) загального режиму використання – дороги, під'їзди, площі, парки, сквери, тротуари [8, с. 200].

У підсумку зазначимо, що в умовах воєнного стану недоцільним є внесення системних змін до нормативних актів стосовно визначення повного переліку публічного майна, виходячи з його великої різноманітності. Наразі більш актуальним є питання вжиття заходів щодо збереження публічного майна, особливо того, що має історичну, культурну цінність або яке становлять об'єкти критичної інфраструктури, від пошкоджень, документування фактів зруйнування або пошкодження такого майна (введення загальнодержавного реєстру пошкодження публічного майна) з метою подальшого залучення інвестицій щодо його відновлення (в тому числі за рахунок арештованих активів в умовах війни), а після завершення воєнного стану нагальним стане прийняття Закону України «Про публічну власність».

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.

2. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18-22. Ст. 144.

3. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності від 15.11.2000 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789#Text.

4. Конституція України від 28.06.1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

5. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови (7-е вид.). К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2009. 1736 с.

6. Про управління об'єктами державної власності: Закон України від 21.09.2006. *Відомості*

Верховної Ради України. 2006. № 46. Ст. 456.

7. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. Ст. 170.

8. Пицида В. М. Види публічного майна та їх адміністративно-правовий захист. *Київський часопис права*. 2024. № 2. С. 196-202.

Катерина РОВИНСЬКА

доцент кафедри державознавства,
права та європейської інтеграції
Національного університету
«Одеська політехніка»
(м. Одеса, Україна),
кандидат наук з державного
управління, доцент

<https://orcid.org/0000-0002-1334-3112>

КОНЦЕПЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ БЕЗПЕКИ В КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Концепція управлінської безпеки в контексті національної безпеки стала предметом досліджень як українських, так і зарубіжних науковців. На міжнародному рівні класичні праці Пітера Друкера [1] та інших представників сучасного менеджменту підкреслили потреби адаптивних та інноваційних підходів в управлінні, що невід'ємно впливає на забезпечення національної безпеки. Загалом, ці дослідження вказують на те, що ефективне управління в системі національної безпеки вимагає комплексного підходу, який поєднує організаційні, кадрові, технологічні та правові аспекти для своєчасного виявлення та мінімізації ризиків, а також забезпечення стійкості державних інституцій в динамічних умовах сучасного світу.

Концепція управлінської безпеки є важливою складовою національної безпеки України, особливо в умовах війни. Вона охоплює заходи, спрямовані на забезпечення стійкості та ефективності державного управління, захист управлінських структур від внутрішніх і зовнішніх загроз, а також підтримку безперервності процесів прийняття рішень.

Під час війни управлінська безпека набуває особливого значення, оскільки ефективне функціонування державних інституцій безпосередньо впливає на здатність країни протистояти агресії та забезпечувати життєдіяльність суспільства. Забезпечення безперервності управлінських процесів дозволяє оперативно реагувати на виклики, координувати дії сил безпеки та оборони, а також підтримувати громадський порядок і надавати необхідні послуги населенню.

Важливим аспектом є також захист управлінських структур від інформаційних атак, кібератак та інших форм гібридних загроз, що можуть бути спрямовані на дестабілізацію державного управління. Забезпечення інформаційної безпеки та стійкості комунікаційних систем є критично важливим для підтримки ефективного управління в умовах конфлікту.

Таким чином, концепція управлінської безпеки в контексті національної безпеки України під час війни передбачає комплексний підхід до захисту та підтримки функціонування державних управлінських структур, що є ключовим фактором у забезпеченні стійкості та безпеки держави.

Стратегічним документом, що вміщує основні засади управлінської безпеки в Україні, є Стратегія національної безпеки України [2]. Цей документ визначає загальні принципи та напрямки забезпечення безпеки держави, серед яких – захист управлінських структур і механізмів державного управління, що є критично важливим для стійкості держави в умовах сучасних викликів, зокрема під час війни.

Під час збройного конфлікту Стратегія національної безпеки України набуває особливого значення, оскільки вона формує основу для розробки заходів щодо захисту державних інституцій, забезпечення безперервності управлінських процесів і протидії як традиційним, так і гібридним загрозам (наприклад, інформаційним атакам чи кібератакам). Вона спрямована на зміцнення управлінської безпеки, що дозволяє оперативно приймати рішення та координувати дії сил безпеки і оборони, забезпечуючи таким чином життєдіяльність суспільства навіть у критичних умовах.